

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC

VI THỊ HỒNG VÂN

CHỦ ĐỀ ĐÔ THỊ
TRONG VĂN XUÔI ĐỒ BÍCH THÚY

LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM

THÁI NGUYÊN - 2017

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC

VI THỊ HỒNG VÂN

CHỦ ĐỀ ĐỒ THỊ
TRONG VĂN XUÔI ĐỒ BÍCH THÚY

Chuyên ngành: Văn học Việt Nam

Mã số: 60.22.01.21

LUẬN VĂN THẠC SĨ
NGÔN NGỮ VÀ VĂN HÓA VIỆT NAM

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

TS. NGUYỄN DIỆU LINH

THÁI NGUYÊN - 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nêu trong luận văn là trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất cứ một công trình nào khác.

Thái Nguyên, ngày 20 tháng 7 năm 2017

Tác giả luận văn

Vi Thị Hồng Vân

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin trân trọng cảm ơn quý thầy cô tham gia giảng dạy lớp Cao học Văn học Việt Nam khoá 9 tại trường Đại học Khoa học đã giúp đỡ, động viên, tạo mọi điều kiện cho tôi trong suốt quá trình học tập và thực hiện đề tài nghiên cứu của mình.

Xin được tỏ bày lòng biết ơn sâu sắc đến cô giáo: TS. Nguyễn Diệu Linh đã tận tình hướng dẫn, giúp đỡ tôi hoàn thành luận văn này.

Kính mến gửi lời cảm ơn đến gia đình, bạn bè, đồng nghiệp đã động viên, khích lệ, hỗ trợ tôi trong suốt thời gian học tập và nghiên cứu để hoàn thành luận văn.

Thái Nguyên, ngày 20 tháng 7 năm 2017

Tác giả luận văn

Vi Thị Hồng Vân

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN.....	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
MỤC LỤC.....	iii
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	1
2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề.....	2
3. Mục đích, đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	6
4. Phương pháp nghiên cứu.....	6
5. Đóng góp của luận văn.....	7
6. Cấu trúc luận văn.....	8
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN	9
1.1. Vấn đề đô thị trong văn học Việt Nam đương đại.....	9
1.1.1. Chủ đề đô thị trong sự tiếp cận mới của văn học Việt Nam đương đại.....	9
1.1.2. Chủ đề Hà Nội trong văn xuôi đương đại.....	13
1.2. Sự xuất hiện của “Phố Thúy” trong dòng chảy văn học đương đại.....	17
1.2.1. Quan niệm về văn chương của Đỗ Bích Thúy.....	17
1.2.2. Sự chuyển hướng ngòi bút của Đỗ Bích Thúy.....	21
Tiểu kết chương 1.....	28
Chương 2: ĐỜI SỐNG XÃ HỘI VÀ CON NGƯỜI ĐÔ THỊ TRONG VĂN XUÔI ĐỖ BÍCH THÚY	29
2.1. Bức tranh xã hội đô thị trong văn xuôi Đỗ Bích Thúy.....	29
2.1.1. Một Hà Nội nhẹ nhàng mà tinh tế.....	29
2.1.2. Một không gian đô thị chật hẹp.....	38
2.1.3. Sự đan xen giữa cái cũ và cái mới trong lòng đô thị.....	43
2.2. Con người đô thị - nơi ẩn chứa vẻ đẹp của văn hóa Hà Nội.....	51
2.2.1. Những con người đô thị vừa truyền thống vừa năng động.....	51
2.2.2. Những con người đô thị giàu lòng nhân hậu.....	56
Tiểu kết chương 2.....	61

Chương 3: NGHỆ THUẬT THỂ HIỆN CHỦ ĐỀ ĐÔ THỊ TRONG VĂN

XUÔI ĐỒ BÍCH THÚY	62
3.1. Hệ thống hình ảnh đô thị.....	62
3.1.1. Những hình ảnh đời thường nơi đô thị.....	63
3.1.2. Hình ảnh những con người đô thị	67
3.2. Ngôn ngữ đậm chất đô thị.....	75
3.2.1. Ngôn ngữ đậm chất Hà Nội xưa	75
3.2.2. Ngôn ngữ đô thị bình dân.....	79
Tiểu kết chương 3.....	84
KẾT LUẬN	85
TÀI LIỆU THAM KHẢO	87

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

1.1. Trên thế giới, đô thị được hình thành cách đây khoảng 5.000 năm. Dựa vào khảo cổ, đô thị đầu tiên trên thế giới là làng Uruk ở vùng Lưỡng Hà (tức Iraq ngày nay). Ở Việt Nam, đô thị mới xuất hiện vào cuối thế kỷ XIX, đầu thế kỷ XX. Đặc biệt là từ sau năm 1986, khi đất nước ta bước vào thời kỳ đổi mới với những chính sách mở cửa của Đảng và Nhà nước, nền kinh tế thị trường chiếm ưu thế tạo điều kiện cho sự phát triển của đất nước. Lúc này tốc độ đô thị hóa mới thực sự diễn ra một cách nhanh chóng làm thay đổi diện mạo đất nước, đời sống vật chất, tinh thần của người dân. Tuy nhiên, bên cạnh sự phát triển nhanh chóng của các đô thị, đất nước ta cũng đang phải đối mặt với những hệ lụy mà quá trình đô thị hóa mang lại như: Con người đang dần bị tha hóa về đạo đức, lối sống bởi đồng tiền; một bộ phận trí thức bị tổn thương về tinh thần, tâm lý; không gian sống chật hẹp, giá cả hàng hóa cao khiến cho cuộc sống của đại đa số người dân chên vênh, thiếu thốn.

1.2. Trong văn học Việt Nam đương đại, đề tài đô thị đang là đề tài nóng bỏng được các nhà văn quan tâm thể hiện. Các nhà văn đã tìm đến mọi ngóc ngách của đời sống, con người đô thị với những mối quan hệ vừa phức tạp nhưng cũng đầy tình cảm. Tất cả đã tạo nên những mảnh sáng, tối đan xen nhau tạo nên bức tranh đô thị đa sắc màu. Để độc giả hiểu hơn về những vấn đề đô thị, các nhà văn đã không ngừng đi sâu, đi sát thực tế, xoáy sâu vào trạng thái tâm lý, nội tâm nhân vật, tạo cho người đọc cái nhìn khái quát nhất về những đổi thay đã và đang hình thành trong xã hội hiện đại.

Quan sát sự vận động của văn xuôi đương đại, có thể thấy các nhà văn đã có sự bén nhạy và linh hoạt trong cách tiếp cận, thể hiện và lý giải nhiều vấn đề của đời sống xã hội và con người đô thị. Sự mở rộng cái nhìn của người viết về một phạm vi, phương diện mới của đời sống xã hội hôm nay đã

cho thấy những thay đổi trong tư duy nghệ thuật của nhà văn trong việc chiếm lĩnh và khái quát hiện thực.

1.3. Đỗ Bích Thúy là một nhà văn trẻ. Chị đã khẳng định tên tuổi của mình trong nền văn học Việt Nam đương đại khi viết về đề tài miền núi. Tuy nhiên, những năm gần đây, chị đã chuyển hướng sáng tác sang đề tài đô thị và đã gặt hái được những thành công bước đầu ở mảng đề tài này như một điểm dừng chân thú vị. Đỗ Bích Thúy đã đưa người đọc tìm về ký ức của một thời đã qua nơi góc phố nhỏ, không gian náo nhiệt của Hà Nội qua những truyện ngắn trong tập *Đàn bà đẹp* và đặc biệt là tiểu thuyết *Cửa hiệu giặt là*. Trong không gian ấy, nhiều thế hệ người cùng sinh sống với biết bao lo toan bộn bề nhưng luôn tràn ngập sự ấm áp của tình người, tình đời.

Chuyển ngòi bút sang đề tài đô thị cũng là một sự chuyển hướng mạnh mẽ của một nhà văn đã quá thành danh với đề tài miền núi. Ở đây, ta thấy được cái nhìn mới của Đỗ Bích Thúy trong việc nhận thức về quan điểm sống cũng như sự biến đổi không ngừng về mặt văn hóa và con người đô thị đang trong quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa. Chọn đề tài *Chủ đề đô thị trong văn xuôi Đỗ Bích Thúy*, chúng tôi mong muốn có một cái nhìn tương đối hệ thống về vẻ đẹp của đời sống cũng như con người đô thị Hà Nội những năm 1990. Từ đó, nhận ra những đóng góp của chị trong việc khắc họa đậm nét văn hóa, đời sống con người đô thị trong nhịp sống vô cùng hối hả hôm nay.

2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề

Đỗ Bích Thúy sinh ra và lớn lên ở Hà Giang nên từ nhỏ chị đã mang những nét đặc trưng của núi rừng Tây Bắc. Sau này, chị theo nghề làm báo trên chính quê hương mình, được đi và được đắm mình trong đời sống văn hóa của các dân tộc, cộng thêm năng khiếu cảm nhận văn chương nên miền núi là đề tài chủ đạo trên mỗi trang viết của chị. Từ khi mới xuất hiện trên văn đàn, Đỗ Bích Thúy đã nhận được nhiều sự quan tâm của giới nghiên cứu và bạn đọc. Tuy nhiên, vì đây là một tác giả trẻ, nên những bài viết về chị và các

tác phẩm của chị còn nằm rải rác trên các trang mạng. Những năm gần đây, tác phẩm của Đỗ Bích Thúy cũng là một đối tượng hấp dẫn của các công trình luận văn thạc sĩ. Có thể nói, tuy bài viết còn chưa nhiều, nhưng cũng là cơ sở quan trọng cho chúng tôi tìm hiểu nghiên cứu đề tài này.

Khi tác phẩm viết về Hà Nội đầu tiên của Đỗ Bích Thúy ra đời, Dương Thùy Chi ghi nhận sự chuyển hướng này là hành trình đi tìm thực đơn mới cho bữa tiệc văn chương: *“chị muốn mang đến cho độc giả mà chị đang viết về nơi đã gắn bó với mình suốt 16 năm qua, đã mang đến cho chị mọi vui buồn, chứng kiến chị đổi thay. Hà Nội đang dần gắn bó với tâm hồn u buồn chậm chạp của chị như những thanh vọng sau bờ rào đá ngày nào”* [22]. Trong bài ***Trong bếp tro tàn còn hòn than đỏ***, Ngô Văn Giá đã cho rằng khi tìm đến mảng đề tài mới này là Đỗ Bích Thúy đang thử sức tìm tòi, trải nghiệm. Tác giả bài viết cũng tỏ ra khâm phục trước sự thay đổi này của chị và tràn đầy hy vọng vào *“một thứ văn dân thân hơn nữa trong tư thế của một người nghệ sĩ - tri thức thực thụ”* [26].

Tình yêu Đỗ Bích Thúy dành cho Hà Nội bắt đầu từ những truyện ngắn đầu tiên viết về chủ đề đô thị trong tập truyện ***Đàn bà đẹp***. Trong bài viết ***Sương khói mịn mờ - Truyện ngắn của Đỗ Bích Thúy***, Báo Nhân dân (5/2/2013) đã nhận định, ngòi bút của Đỗ Bích Thúy đã tìm thấy vẻ đẹp tiềm ẩn bên trong những góc tối tăm, ẩm mốc và lụp sụp của phố phường Hà Nội: *“...bên trong, thăm sâu cát giấu ở những hẻm ngõ đèn còn nhấp nhোang như sương khói, vẫn lóe sáng, âm i những điều tử tế, ân cần, chan chứa cái tình”* [23, 31].

Nhà văn Nguyễn Văn Thọ là người rất quan tâm đến các sáng tác của Đỗ Bích Thúy khi có rất nhiều bài viết về tác giả trẻ này. Trong đó có bài viết ***Ngẫu hứng với Đỗ Bích Thúy qua Facebook***, nhà văn nhận định, Đỗ Bích Thúy có cách xây dựng truyện rất độc đáo và tinh tế: *“Truyện ngắn không có chuyện, sẽ tẻ nhạt nếu thiếu đi sự quan sát dựng cho ra những chi tiết có*

không khi hết sức tinh tế trong đời sống Hà Nội của một nhà văn vốn giàu tình cảm” [37]. Qua cái nhìn đôn hậu, Đỗ Bích Thúy đã bắt đầu bước chân vào từng góc ngách Hà Thành để cảm nhận được vẻ đẹp bình dị nơi đô thị những năm sau đổi mới, nhưng “vẫn giữ cốt lõi thăm thẳm hồn văn Thúy, vẫn nhận ra một cốt cách chậm chậm u buồn, như những âm thanh vọng lên sau bờ rào đá ngày nào, nay là hơi thở của Hà Nội ngàn xưa, yêu người và thương người để viết” [37]. Ông cũng khẳng định nhà văn nữ có sự quan sát rất tỉ mỉ “từ ngôn ngữ đến sắc thái đã lột tả chính xác một người đàn bà Hà Nội rất Hà Nội xa xăm” [37].

Khi Đỗ Bích Thúy ra mắt cuốn tiểu thuyết này, nhà văn Nguyễn Văn Thọ cũng đã một lần nữa khẳng định cái tài của chị trong việc khắc họa những chi tiết đắt giá: “Đỗ Bích Thúy rất mạnh về chi tiết, kết cấu khi dựng những trang văn xuôi dù ở bất cứ thể loại nào, từ tạp văn tới truyện ngắn, ưu điểm đó thêm một lần bộc lộ rất rõ trong **Cửa hiệu giặt là**. Những trang sách được viết từ sự quan sát tinh tế, giàu trực cảm đã làm nên bức tranh hấp dẫn bạn đọc có khi là những điều lặt vặt, có khi là tiếng cười giễu cợt...tạo nên một tiểu thuyết khá sinh động về đời sống đô thị hôm nay” [37].

Cát Đằng trong bài viết **Sự dịu dàng kiên định của Đỗ Bích Thúy** đã chia sẻ văn xuôi viết về mảng đề tài Hà Nội của Đỗ Bích Thúy như “Đưa người đọc trở lại với không gian chật hẹp và nhịp sống vội vã của phố phường. Nơi đó vẫn có những nỗi buồn, những tiếng thở dài lặng lẽ của những người phụ nữ do số phận trở trêu” [24]. Trong một xã hội nhiều biến động của những năm 1990, con người có lúc dường như chao đảo bởi những xô bồ tầm thường, nhưng may thay “đạo nghĩa truyền thống đã níu họ lại” [24]. Cái tài của Đỗ Bích Thúy là đã xây dựng một hệ thống những nhân vật điển hình của con người đô thị. Nhà văn dành sự ưu ái cho những người phụ nữ giản dị với những ước muốn thật đời thường, muốn “được yêu và có một gia đình êm ấm” [24].